ศูนย์บริการเอกสารการวิจัยฯ
[redacted]
RP1977/469
The growing and oil
extraction of mint as an

469

Res. Prmme. No. 62/Res. Proj. No. 62/2/Rep. No. 8

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย

โครงการพัฒนาอาชีพในหมู่บ้านพัฒนาของสภาสังคมสงเคราะห์ โดยการปลูกและสกัดน้ำมันมินต์

โดย

ณรงค์ โฉมเฉลา

ประดิษฐ์ พีระมาน

สุนทร ดุริยะประพันธ์

สวป., กรุงเทพฯ 2520

ไม่พิมพ์เผยแพร่

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย

แผนการวิจัยที่ 62
การส่งเสริมการผลิตน้ำมันมินต์

โครงการวิจัยที่ 62/2
การศึกษาด้านการเกษตร

รายงานฉบับที่ 8

โครงการพัฒนาอาชีพในหมู่บ้านพัฒนาของสภาสังคมสงเคราะห์ โดยการปลูกและสกัดน้ำมันมินต์

โดย
ณรงค์ โฉมเฉลา
ประดิษฐ์ พีระมาน
สุนทร ดุริยะประพันธ์

สวป., กรุงเทพฯ 2520

THE GROWING AND OIL EXTRACTION OF MINT AS AN OCCUPATION DEVELOPMENT PROJECT IN THE SOCIAL WELFARE COUNCIL'S DEVELOPING VILLAGES

By Narong Chomchalow, Pradit Piramarn,

and Soonthorn Duriyaprapan

ABSTRACT

ASRCT has joined the Social Welfare Council of Thailand by introducing mint, a new essential oil crop, as an approach to develop the standard of living of the villagers within the developing villages. During the period of 1976-1977, the mint plant was grown in 11 villages in the north-eastern and southern regions of Thailand under the advice of ASRCT's staff. The results were not as successful as expected. This was due to various reasons viz. 1) farmers do not have experience in mint cultivation which makes the extension activity more difficult, 2) unexpected drought during the growing season as well as the lack of irrigation facility, 3) since communication is not convenience, it was very difficult for the ASRCT's staff to keep in touch with the farmers.

It was suggested that extension activity should be continued until the farmers are acquainted with mint cultivation and it is hoped that drought will not happen again, or irrigation facility be installed in these villages in case of occasional drought.

โครงการพัฒนาอาชีพในหมู่บ้านพัฒนาของสภาสังคมสงเคราะห์ โดยการปลูกและสกัดน้ำมันมินต์

โดย ณรงค์ โฉมเฉลา*, ประดิษฐ์ พีระมาน+,
และสุนทร คุริยะประพันธ์+

บทคัดย่อ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย (สวป.) ได้ร่วมมือกับสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในการพัฒนาอาชีพในหมู่บ้านพัฒนาของสภาสังคมสงเคราะห์, โดยการส่งเสริมการปลูกและสกัดน้ำมันมินต์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้รวม 11 หมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2519 - 2520. ผลของการส่งเสริมพอจะสรุปได้ว่า ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่คาดไว้, ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุหลายประการ คือ 1) มินต์เป็นพืชใหม่ กสิกรไม่มีประสบการณ์ในการปลูกและบำรุงรักษา ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริม, 2) ความแห้งแล้งและไม่มีการชลประทาน, 3) การคมนาคมไม่สะดวก ทำให้การติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่ของ สวป. กับกสิกรเป็นไปอย่างลำบาก.

จากอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น เห็นสมควรจะขยายเวลาการส่งเสริมออกไปเพื่อให้กสิกรคุ้นเคยต่อการปลูกมินต์, และคาดว่าภาวะแห้งแล้งคงจะไม่เกิดขึ้นอีก, และได้ทำการช่วยเหลือทำเครื่องสูบน้ำให้หมู่บ้าน.

คำนำ

ชาวชนบทของประเทศไทยส่วนใหญ่ มีอาชีพหลัก คือ การเกษตร ได้แก่ทำนา, ทำสวน, ทำไร่, และเลี้ยงสัตว์. ชาวชนบทเหล่านี้ประสบกับความยากจน เนื่องจากได้ผลผลิตต่ำ ทำให้มีรายได้น้อย. นอกจากนี้, เกษตรกรส่วนมากยังใช้แรงงานไม่เต็มที่, ขาดความรู้ทางวิชาการและต้องการทุนดำเนินการประกอบอาชีพ. ตามเป้าหมายทางเศรษฐกิจของรัฐบาล จะต้องเพิ่ม

* รองผู้ว่าการฝ่ายวิจัย 1, สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย

+ ฝ่ายวิจัยเกษตร, สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย

งานให้ประชาชนทั่วประเทศ โดยการส่งเสริมให้มีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นชนบทให้มากขึ้น. เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่รัฐบาลได้วางไว้ จึงเห็นสมควรที่จะให้ความช่วยเหลือประชาชนในท้องถิ่นชนบทในเรื่องการประกอบอาชีพให้ได้ผล, เพื่อยกมาตรฐานการครองชีพของชาวชนบทให้ดีขึ้น และเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัว, โดยการเข้าไปแนะนำให้ความช่วยเหลือทางวิชาการ และการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อให้ชาวชนบททำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีแนวทางการคิดริเริ่มที่จะพัฒนาอาชีพของตนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป.

มินต์ เป็นพืชน้ำมันหอมระเหย ซึ่งสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์ฯ กำลังส่งเสริมให้มีการปลูกและสกัดน้ำมันมินต์อยู่ในปัจจุบัน. มินต์เป็นพืชที่ปลูกง่าย, ไม่ค่อยมีโรคและแมลงรบกวน, เก็บเกี่ยวง่าย, ให้ผลตอบแทนต่อไร่สูงในระยะเวลาสั้น และมีตลาดรับซื้อที่ค่อนข้างจะมั่นคงถาวร, เพราะน้ำมันมินต์และเมนธอล ซึ่งเป็นเคมีภัณฑ์ที่ได้มาจากน้ำมันมินต์ กำลังเป็นที่ต้องการของตลาดโลก เพื่อนำไปใช้ในผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหลายอย่าง เช่น บุหรี่, หมากฝรั่ง, ลูกอม, ยาแก้ไอ, ยาแก้ปวดท้อง, ยาหม่อง, แป้ง, แชมพู ฯลฯ.

นอกจากจะดำเนินการผลิตน้ำมันมินต์ในระดับโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งต้องลงทุนสูงและมีเนื้อที่ปลูกมากมายแล้ว, มินต์ยังมีข้อดีที่สามารถดัดแปลงมาปลูกในละแวกบ้านในหมู่บ้านในชนบท และดำเนินการสกัดน้ำมันมินต์ในระดับหมู่บ้านได้. การปลูกมินต์ในละแวกบ้าน และการสกัดน้ำมันมินต์ในหมู่บ้าน มีข้อดี คือ 1) มีความเหมาะสมในด้านสภาพการปลูก เช่น มีอินทรียวัตถุจากขยะ, ปุ๋ยคอก, เศษไม้ใบหญ้า, มีน้ำบริบูรณ์, พื้นที่ดอนน้ำไม่ท่วม. 2) มีแรงงานอย่างพอเพียงจากสมาชิกในครอบครัว. 3) มีการปฏิบัติดูแลอย่างทั่วถึง เพราะปลูกในพื้นที่ไม่มากนัก เมื่อเริ่มรู้ประสบการณ์ในระยะเริ่มแรก. 4) มีความเหมาะสมในด้านการสกัดน้ำมันในหมู่บ้าน โดยใช้เครื่องสกัดขนาดเล็ก. 5) ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายในการขนส่งมินต์ไปยังโรงงาน.

ดังนั้น, หากได้มีการแนะนำส่งเสริมให้ชาวชนบทปลูกมินต์ในละแวกบ้าน และสกัดน้ำมันมินต์ในหมู่บ้าน ก็จะช่วยให้ชาวชนบทมีรายได้เพิ่มขึ้น (เฉลี่ยประมาณครอบครัวละ 3,000 บาทต่อปี).

วัตถุประสงค์

1) เพื่อแนะนำให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการปลูกมินต์ และการสกัดน้ำมันมินต์ เพื่อให้เรียนรู้ประสบการณ์จากการปฏิบัติด้วยตนเอง, หากทำได้ดี ก็สามารถยึดถือเป็นอาชีพหลักต่อไปในอนาคต.

2) ช่วยให้ชาวชนบท ทั้งผู้ใหญ่, คนชรา, และเด็ก มีงานทำและไม่ปล่อยให้เวลาผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์.

3) ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว.

4) เป็นตัวอย่างที่จะพัฒนาอาชีพของชาวชนบททั่วไปให้ดำเนินรอยตาม. หากการปลูกและการสกัดน้ำมันมินต์ กระทำกันอย่างแพร่หลายในชนบทแล้ว, นอกจากจะลดดุลการค้าในการสั่งน้ำมันมินต์ และเมนธอลเข้ามาจากต่างประเทศแล้ว, ยังอาจส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้ด้วย.

วิธีดำเนินงาน

1) ด้านการปลูก. สวป. ได้ส่งเจ้าหน้าที่ออกไปสำรวจหมู่บ้านพัฒนา ตรวจดูความเหมาะสมในด้านทำเลที่ปลูก, สภาพดินฟ้าอากาศ, การชลประทาน, และทรัพยากร. นอกจากนั้น, ยังได้ดำเนินการอบรมชาวชนบท ให้มีความรู้ในเรื่องการปลูกมินต์ นับตั้งแต่การขยายพันธุ์, การเตรียมดิน, การปลูก, การปฏิบัติดูแลรักษา, และการเก็บเกี่ยว. ในการนี้ ได้นำพันธุ์มินต์พันธุ์ สว. 1 ไปขยายพันธุ์ในแปลงสาธิตการขยายพันธุ์ เพื่อนำกล้าที่ได้ไปแจกจ่ายให้แก่ชาวชนบททุกครอบครัวที่ประสงค์จะปลูกมินต์.

2) ด้านการสกัดน้ำมัน. เจ้าหน้าที่ของ สวป. ได้นำเครื่องสกัดน้ำมันมินต์ขนาดเล็กซึ่งประดิษฐ์และสร้างขึ้นโดย สวป. (ความจุ 300 ลิตร) ไปมอบให้แก่หมู่บ้าน (ที่ผู้ใหญ่บ้าน หรือลูกบ้านที่เหมาะสม) เพื่อเป็นศูนย์กลางการสกัดน้ำมัน และได้อบรมวิธีการสกัดน้ำมันมินต์ โดยการสาธิต จนกระทั่ง ชาวชนบทสามารถดำเนินการสกัดน้ำมันมินต์ได้เอง.

3) ด้านการตลาด. เมื่อได้น้ำมันมินต์แล้ว, สวป. รับเป็นตัวกลางในการจำหน่ายให้แก่บริษัทผลิตภัณฑ์เคมีไทย จำกัด โดยไม่คิดค่าบริการแต่อย่างใด. ราคาที่รับซื้อเป็นราคาที่เป็น

ธรรม ตามราคาตลาดโลกในขณะใดขณะหนึ่ง ซึ่งสถาบันฯ เป็นผู้รับรอง. (ราคาน้ำมันมินต์ขึ้นลงระหว่าง กิโลกรัมละ 260 - 340 บาท)

ระยะเวลาดำเนินการ

ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนมีนาคม 2519 และสิ้นสุดการดำเนินการในเดือนกุมภาพันธ์ 2520, รวมเวลาดำเนินการทั้งสิ้น 1 ปี. หลังจากนั้น, เมื่อชาวชนบทมีประสบการณ์แล้ว จะขยายพื้นที่ปลูก และเพิ่มเติมเครื่องสกัดอีกเท่าใดก็ได้ โดย สวป. รับจะเป็นที่ปรึกษาให้. ส่วนในด้านการจำหน่ายนั้น เห็นสมควรให้ติดต่อโดยตรงกับบริษัทผลิตภัณฑ์เคมีไทย จำกัด เพื่อลดภาระของ สวป. ลง.

ผลการดำเนินงาน

ก. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1) หมู่บ้านนาเจริญ : ตำบลนาเจริญ, อำเภอนากลาง, จังหวัดอุดรธานี.

เนื่องจากมินต์เป็นพืชใหม่ กสิกรยังไม่รู้จักวิธีเขตกรรมที่ถูกต้อง, ดังนั้น, ในครั้งแรกที่นำท่อนพันธุ์ไปแจกแก่กสิกรเพื่อนำไปขยายปลูกนั้น, ผลการเพาะปลูกจึงไม่ได้ผลเท่าที่ควรในหมู่บ้านนี้. นอกจากนี้, สภาพฝนแล้งตั้งแต่เดือนพฤษภาคม จนถึง กันยายน พ.ศ. 2520, มีส่วนทำให้การขยายพันธุ์มินต์หยุดชงักไป. อย่างไรก็ตาม, กสิกรบางรายที่มีแหล่งน้ำก็สามารถขยายการปลูกออกไปในเขตที่ลุ่ม บริเวณพื้นที่น้ำลด. ต่อมา, กสิกรผู้นี้จึงเป็นผู้เพาะพันธุ์มินต์ออกแจกจ่าย. แต่เมื่อมีฝนตกมากในระยะต่อมา, ต้นมินต์ส่วนใหญ่ถูกน้ำท่วมเสียหาย.

สวป. ได้นำเครื่องสกัดน้ำมันมินต์ไปมอบให้และอบรมฝึกสอนให้กสิกรทำการสกัดน้ำมันมินต์ด้วยตนเอง สวป.ได้ช่วยเหลือเป็นตัวกลางขายน้ำมันมินต์จำนวนหนึ่งให้แก่กสิกร ส่วนที่เหลือต่างก็เก็บเอาไว้คนละเล็กคนละน้อยเพื่อไว้ใช้ในครัวเรือน.

ผลของการส่งเสริมการปลูกมินต์ในหมู่บ้านนาเจริญนี้ ทำให้กสิกรสามารถปลูกและสกัดน้ำมันมินต์เอง และแสดงให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองชม ในวาระที่มีการประกวดหมู่บ้านพัฒนา, อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้หมู่บ้านนาเจริญได้รับรางวัลชนะเลิศ ในการประกวดหมู่บ้านพัฒนา 1,560 หมู่บ้านของจังหวัดอุดรธานี.

อย่างไรก็ตาม, เนื่องจากกสิกรคุ้นเคยกับการปลูกข้าวโพด, ดังนั้น, การส่งเสริมการปลูกมินต์จึงต้องค่อยฝึกอบรมกสิกรให้รู้จักวิธีเขตกรรมที่ถูกต้องประณีต. จากการสำรวจผลครั้งสุดท้ายในเดือนมีนาคม 2520, พบว่ากสิกรมีความเข้าใจ, สนใจ, และเตรียมการขยายพันธุ์มินต์เพื่อที่จะปลูกในฤดูฝนต่อไปอีก.

2) <u>หมู่บ้านน้ำโสม</u> : ตำบลน้ำโสม, อำเภอน้ำโสม, จังหวัดอุดรธานี.

ที่หมู่บ้านน้ำโสมนี้ การคมนาคมเป็นไปค่อนข้างลำบากมาก, โดยเฉพาะในฤดูฝนแล้วเส้นทางจะชำรุดจนไม่สามารถเข้าไปได้. นอกเหนือจากนี้, ยังมีเหตุการณ์ไม่สงบบางประการทางด้านการเมืองที่เป็นปัญหาต่อความปลอดภัย, จึงทำให้การเข้าไปส่งเสริมแนะนำมีปัญหามากขึ้น. ในการนี้ คุณจำเนียร เหมนิธิ ได้รับเป็นผู้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของ สวป. แล้วนำมินต์ไปปลูกที่บ้านน้ำโสมด้วยตนเอง. ผลของการส่งเสริมจึงมีปัญหามาก, เพราะการดำเนินการส่งเสริมต้องผ่านคนกลาง. เข้าใจว่าผลการดำเนินการไม่ได้ผลตามที่ควร. อย่างไรก็ตาม, สวป.ก็ได้มอบเครื่องสกัดน้ำมันมินต์ไว้ประจำหมู่บ้าน 1 เครื่อง, และยินดีจะให้คำแนะนำต่อไปหากหมู่บ้านยังให้ความสนใจปลูกมินต์ต่อไป.

3) <u>บ้านนาดี</u> : ตำบลโพธิ์ไพศาล, อำเภอกุสุมาลย์, จังหวัดสกลนคร.

กสิกรในบ้านนาดี มีความเข้าใจวิธีการเพาะกล้ามินต์และสามารถจะเพาะกล้ามินต์ได้ดีมาก. กสิกรที่ปลูกมินต์จะทำแปลงปลูกในบริเวณละแวกบ้าน, ใช้ปุ๋ยคอกบำรุงดิน และใช้แรงงานภายในบ้านกำจัดวัชพืช. นอกจากนี้, ในบ้านนาดีมีบ่อน้ำอยู่หลายแห่งที่กสิกรสามารถนำมาใช้ปลูกขยายพันธุ์มินต์ได้. การปลูกมินต์จึงดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในระยะแรก ๆ ซึ่งเป็นระยะที่ฝนแล้ง. ในช่วงที่ฝนยังไม่ตกนี้ กสิกรยังมีเวลาและแรงงานก่อนการทำนา, แต่เมื่อมีฝนตกลงมาในเดือนสิงหาคม 2519, ซึ่งล่าช้ากว่าปรกติมาก, กสิกรออกไปทำนาทั้งหมด เพราะเกรงว่าจะปลูกข้าวช้าเกินฤดูปลูกอันจะเป็นผลให้ข้าวออกดอกในขณะที่ต้นยังเล็กอยู่, ดังนั้น กสิกรจึงละทิ้งการดูแลเอาใจใส่มินต์อย่างสิ้นเชิง อันมีผลทำให้มีวัชพืชงอกปกคลุมแปลงมินต์เต็มไปหมด, และกว่าที่กสิกรจะทำนาเสร็จ วัชพืชก็ขึ้นคลุมแปลงมินต์แล้ว. กสิกรที่ปลูกมินต์จึงหมดกำลังใจที่จะกำจัดวัชพืชต่อไป.

ที่บ้านนาดีนี้ ได้สาธิตการสกัดน้ำมันมินต์และอบรมให้กสิกรสามารถทำได้ด้วยตนเอง. กสิกรได้สกัดน้ำมันมินต์เองและนำมามอบให้แก่เจ้าหน้าที่ของ สวป. เพื่อฝากขายให้แก่บริษัท.

ถ้าเป็นไปได้ควรจะส่งเสริมการปลูกมินต์ในหมู่บ้านนี้ต่อไปอีก เพราะกสิกรมีความรู้ความชำนาญมาก, มีโอกาสประสบผลสำเร็จมากกว่า. แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับการที่ฝนจะตกตามฤดูกาล หากเกิดเหตุการณ์เช่นปีที่แล้ว กสิกรก็คงไม่มีทางเลือกอย่างอื่น.

4) <u>บ้านกุดสะกอย</u> : ตำบลโพธิ์ไพศาล, อำเภอกุสุมาลย์, จังหวัดสกลนคร.

การปลูกมินต์ในบ้านกุดสะกอยดำเนินไปไม่ได้ผลเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องจากสภาวะแห้งแล้งและดินขาดความอุดมสมบูรณ์. ในฤดูแล้งกสิกรจะมีเพียงน้ำกินที่อาศัยบ่อบาดาลที่วัดเพียงแห่งเดียว, ส่วนบ่อน้ำอื่น ๆ จะแห้งตื้นเขิน. ในพื้นที่ลุ่มที่ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งนี้ เมื่อถึงฤดูฝน น้ำก็จะท่วมตลอด. ดังนั้น, พื้นที่ที่ใช้ในการปลูกมินต์จึงต้องเลือกที่ดอนซึ่งขาดทั้งน้ำและความอุดมสมบูรณ์, จึงเป็นผลให้ต้นมินต์ไม่เจริญงอกงามเท่าที่ควร และส่งผลต่อไปให้กสิกรขาดความสนใจลงไป. อย่างไรก็ตาม, เจ้าหน้าที่ได้ฝึกอบรมและสาธิตการสกัดน้ำมันมินต์ให้กสิกรได้ดำเนินการเองจนบรรลุเป้าหมายเช่นกัน.

5) <u>บ้านหนองโน</u> : ตำบลบึงนาเรียง, กิ่งอำเภอห้วยเม็ก, จังหวัดกาฬสินธุ์.

การส่งเสริมการปลูกมินต์ในหมู่บ้านนี้ ประสบปัญหาเรื่องการคมนาคมเป็นอย่างยิ่ง. ในฤดูฝนเส้นทางจะขาดชำรุดตลอด, ทั้งนี้เนื่องจากถนนบางแห่งที่ต่ำกว่าระดับพื้นนา จึงทำให้น้ำไหลหลากจากป่าและนาท่วมทางคมนาคม. ในหมู่บ้านหนองโนนี้ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมีความกระตือรือร้นและสนใจการปลูกมินต์มาก, และสามารถปลูกมินต์ได้ดีตามเป้าหมายที่กำหนดไว้; กสิกรสามารถสกัดน้ำมันมินต์ได้และมอบให้สวป.ช่วยนำไปจำหน่ายให้. ปัญหาเรื่องความแห้งแล้งก็ยังคงเป็นปัญหาต่อการขยายการปลูกมินต์อีกเช่นกัน. จากการสำรวจในครั้งหลังในเดือนมีนาคม 2520, พบว่า การเจาะบ่อบาดาลก็ไม่สามารถจะเจาะให้ถึงระดับน้ำได้ เพราะบ่อบาดาลที่ใช้เครื่องโยกนั้น หากเจาะลึกมาก ก็จะไม่สามารถจะโยกสูบน้ำขึ้นมาได้. ที่บ้านหนองโนนี้ มีข่าวลือว่าโครงการมินต์เป็นโครงการเลื่อนลอย ทำให้กสิกรหลายคนเกิดความลังเลใจต่อการปลูกมินต์จนกระทั่งทาง สวป. ได้นำเครื่องสกัดน้ำมันมินต์ไปมอบให้ จึงได้มีความเชื่อมั่นมากขึ้น. ปัญหาอีกประการหนึ่งของการส่งเสริมการปลูกมินต์ในหมู่บ้านนี้ก็คือ ขาดแคลนไม้ที่จะใช้เป็นเชื้อเพลิงในการสกัดน้ำมันมินต์, ทั้งนี้เพราะกสิกรจะเก็บไม้ไว้เป็นเชื้อเพลิงให้ความอบอุ่นในฤดูหนาว. ปัญหาที่สำคัญที่สุดของบ้านหนองโนคือ การรบประทาน.

6) บ้านซับแดง : ตำบลโพธิ์ไชย, อำเภอมัญจาคีรี, จังหวัดขอนแก่น.

สภาพของบ้านซับแดงแตกต่างกับหมู่บ้านอื่น, กล่าวคือ ในระยะแรกเริ่มของการส่งเสริมนั้น จะมีกสิกรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการเกษตรมาร่วมรับคำแนะนำและสามารถทำการเพาะ-ปลูกได้ผลดี จนขยายออกจากบริเวณนั้นไปสู่ที่ข้างเคียง. แต่เนื่องจากประสบสภาวะฝนแล้งในต้นฤดูฝน ทำให้การขยายการปลูกหยุดระงักไป. อย่างไรก็ตาม, กสิกรในบ้านซับแดงสามารถทำการสกัดน้ำมันมินต์ได้เอง เมื่อได้รับเครื่องกลั่นน้ำมันมินต์จาก สวป. เป็นที่น่าสังเกตว่าทางหมู่บ้านซับแดงได้ขยายการปลูกมินต์ไปยังหมู่บ้านข้างเคียงอีกด้วย เช่น บ้านทุ่ม. ปัญหาที่บ้านซับแดงประสบก็เช่นเดียวกันกับหมู่บ้านอื่น ๆ คือความแห้งแล้ง. แต่กสิกรที่ปลูกมินต์ในบ้านซับแดงมีความสนใจและกระตือรือร้นต่อการแนะนำส่งเสริมมาก.

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลังจากวันที่ 6 ตุลาคม 2519 มีผลทำให้สภาพการปลูกมินต์ในหมู่บ้านซับแดงเปลี่ยนแปลงไปด้วย, กล่าวคือ, กสิกรที่กระตือรือร้นจะหลบหนีหายไป เหลือแต่ผู้ที่ไม่สนใจต่อการแนะนำส่งเสริม; แต่ก็ได้ทำการสกัดน้ำมันมินต์และ สวป. ก็ได้ช่วยจำหน่ายน้ำมันมินต์ให้เช่นกัน. จากการสำรวจครั้งสุดท้ายพบว่า หมู่บ้านขาดผู้นำในการปลูกและขาดกสิกรที่สนใจ, ดังนั้น โอกาสที่จะผลักดันให้ดำเนินการต่อไปจนสำเร็จจึงมีน้อย.

7) บ้านท่าม่วง : ตำบลชนบท, อำเภอชนบท, จังหวัดขอนแก่น.

การปลูกมินต์ในบ้านท่าม่วงได้ดำเนินการเช่นเดียวกับหมู่บ้านอื่น ๆ. ในช่วงระยะที่ยังไม่มีฝนตกก็ทำการส่งเสริมและติดตามผลทุก ๆ เดือน. พบว่ากสิกรให้ความสนใจมากพอประมาณ โดยเฉพาะเมื่อได้รับเครื่องสกัดน้ำมันจาก สวป., การขยายการเพาะปลูกจึงมุ่งหวังรอน้ำจากฝนเป็นสำคัญ. แต่เมื่อถึงฤดูฝนและมีฝนตกมากกลับพบว่า การคมนาคมในฤดูฝนนั้นไม่สามารถจะเดินทางโดยทางรถหรือเดินเท้าได้, เพราะน้ำท่วมบริเวณทางเข้าเป็นบึงใหญ่ การเดินทางเข้าหมู่บ้านทำได้โดยทางเรือเท่านั้น. น้ำที่ท่วมนี้จะเริ่มท่วมตั้งแต่เดือนกันยายนเป็นต้นไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์, ดังนั้น ช่วงระยะนี้จึงขาดการติดต่อกับ สวป. ทำให้กสิกรเลิกปลูกมินต์ไป. และประจวบกับกสิกรต่างพากันไปทำนาเมื่อมีฝนตก, ดังนั้นเมื่อทำการสำรวจในครั้งสุดท้ายจึงพบว่ากสิกรปลูกมินต์ไม่ได้ผลตามที่กำหนดไว้. นอกจากนี้, ความเชื่อมั่นของกสิกรที่มีต่อโครงการมินต์ยังลดลงต่ำอีก ทั้ง ๆ ที่ในระยะแรกกสิกรในหมู่บ้านตลอดจนครูใหญ่ ต่างมีความสนใจมาก.

ข. ภาคใต้

1) ตำบลท่าเรือ : อำเภอเมือง, จังหวัดนครศรีธรรมราช.

ทำการส่งเสริมในเขต 3 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 2, 10, และ 11. สภาพหมู่บ้านลักษณะดินส่วนมากเป็นดินทรายซึ่งไม่เหมาะต่อการปลูกมินต์ เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ, เว้นแต่ในสภาพที่ลุ่ม เนื้อดินจะเป็นดินร่วนไปจนถึงดินเหนียว, ซึ่งมีความเหมาะสมที่จะปลูกมินต์มากกว่า. การเลือกสถานที่ปลูกจึงมีความสำคัญมาก.

การส่งเสริมในระยะต้นปี 2519 : ได้นำไหลมินต์ไปแจกและแนะนำเกี่ยวกับการเพาะกล้า. จากการติดตามผลงานในระยะต่อมาพบว่าการปลูกในหมู่ที่ 10 และ 11 นั้นไม่ได้ผล ทั้งนี้เนื่องจากความแห้งแล้งในระยะต้นปีและความไม่เหมาะสมของสภาพพื้นที่มีมาก, จึงได้มุ่งส่งเสริมเพียงจุดเดียว คือที่หมู่บ้าน 2; ได้นำพันธุ์มินต์ไปให้อีก 2 หนในระยะต่อมา. ในช่วงที่มีฝนตกชุกพอประมาณ พบว่าการเจริญเติบโตของมินต์อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ, จึงได้ทำการส่งเครื่องสกัดน้ำมันมินต์ ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสกัด. อย่างไรก็ตาม, ในระยะที่มีฝนตกหนักตอนปลายปี พื้นที่เพาะปลูกโดยเฉพาะในที่ลุ่มจะถูกน้ำท่วม, ดังนั้น นอกเหนือจากคัดเลือกสถานที่ปลูกที่เหมาะสมแล้ว, การพิจารณาเลือกช่วงเวลาปลูกที่ถูกต้องก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน.

2) บ้านใหม่ทอน : ตำบลขุนทะเล, อำเภอสานสะกา, จังหวัดนครศรีธรรมราช.

การส่งเสริมในเขตนี้ประสบผลสำเร็จพอสมควร. มินต์ที่ปลูกมีการเจริญเติบโตดี, กสิกรได้ให้ความสนใจมาก มีการปลูกและขยายพันธุ์ไปเรื่อย ๆ. แต่อย่างไรก็ตาม, เนื่องจากกสิกรขาดประสบการณ์เกี่ยวกับการปลูกมินต์มาก่อน, ในบางรายการปลูกไม่ได้ผลดีเท่าที่ควรเพราะขาดการเอาใจใส่ และบำรุงรักษา. ได้ทำการส่งเครื่องสกัดน้ำมันมินต์มาให้หนึ่งเครื่อง พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการสกัด. อย่างไรก็ตาม, สภาพพื้นที่มีความเหมาะสมมากกว่าตำบลท่าเรือ, ถ้ามีการปลูกและการดูแลรักษาที่ถูกต้อง ก็จะสามารถปลูกมินต์เป็นเชิงการค้าได้.

3) ตำบลตาชี : อำเภอยะหา, จังหวัดยะลา.

สภาพพื้นที่ภายในตำบลมีลักษณะเป็นเนินเขาโดยตลอด. การใช้ประโยชน์ส่วนมากจะทำสวนผลไม้ และ ปลูกยางพารา, มีพื้นที่ราบไม่มากนัก. การส่งเสริมในระยะแรกได้นำพันธุ์มินต์

ไปให้จำนวนหนึ่งและแนะนำเกี่ยวกับการเตรียมกล้าและการดูแลรักษา. กสิกรให้ความสนใจดีและงานในระยะแรกจึงดำเนินไปด้วยดี; มีกล้าจำนวนมากพอซึ่งสามารถย้ายไปปลูกในแปลงใหญ่ได้. หลังจากย้ายปลูกพบว่าการปลูกบนเนินเขาเมื่อเจอสภาพแห้งแล้งเป็นครั้งคราว ต้นมินต์จะได้รับความกระทบกระเทือนมากและไม่สามารถหาน้ำมาช่วยในการเพาะปลูกได้. ปัญหานี้ทำให้กสิกรหมดความสนใจที่จะปลูกมินต์ เพราะไม่มั่นใจต่อผลผลิตและรายได้ซึ่งจะได้รับ. อย่างไรก็ตาม, การศึกษาช่วงระยะเวลาปลูกที่เหมาะสมก็อาจจะแก้ปัญหานี้ได้. ในด้านการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ สวป. เนื่องจากสถานที่ส่งเสริมอยู่ไกลมาก, ดังนั้น จึงไม่สามารถติดตามผลงานและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดได้. นอกจากนั้น ปัญหาทางด้านความปลอดภัยในการเดินทางเข้าไปปฏิบัติงานในจุดดังกล่าวก็มีมาเช่นเดียวกัน.

4) <u>ตำบลปะแตรู</u> : อำเภอยะหา, จังหวัดยะลา.

การส่งเสริมในจุดนี้กสิกรให้ความสนใจไม่มากนัก, จึงได้ทำการส่งเสริมในลักษณะที่ทำเป็นแปลงสาธิตในโรงเรียนปอเนาะโดยให้นักเรียนเป็นคนดูแลรักษา. ขั้นตอนการดำเนินงานก็เป็นแบบเดียวกับที่ตำบลตาชีซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กัน. การส่งเสริมได้ผลดีพอประมาณในระยะแรก, มีการชำกล้ามินต์มากพอที่จะขยายพันธุ์ได้แล้ว แต่ขาดการเอาใจใส่ในระยะต่อมา, และมีปัญหาในการเดินทางไปปฏิบัติงานเช่นเดียวกับที่ตำบลตาชี, โอกาสที่จะผลักดันให้ประสบความสำเร็จจึงมีไม่มากนัก.

<u>สรุปผลการส่งเสริมการปลูกมินต์</u>

เมื่อสรุปผลการส่งเสริมแล้วจะพบว่า :

1) กสิกรไม่รู้จักมินต์มาก่อนเลย ดังนั้น การเพาะปลูกในระยะแรกจึงมักมีอุปสรรค กล่าวคือ กสิกรไม่รู้จักการบำรุงรักษา. ด้วยเหตุนี้ ทำให้กสิกรหลายรายประสบปัญหาเรื่องต้นมินต์ไม่โต. อย่างไรก็ตาม, ในรายที่สนใจติดตามคำแนะนำก็สามารถปลูกได้.

2) กสิกรมักขาดแคลนน้ำ, โดยเฉพาะในระยะฝนแล้ง ต้นมินต์จะเหี่ยวเฉามาก. การปลูกมินต์ที่ได้ผลดีควรจะปลูกในที่ที่สามารถหาน้ำมารดได้. การปลูกโดยอาศัยน้ำจากฝนจะทำให้ปลูกได้เฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น และเก็บเกี่ยวผลผลิตได้แค่ 1-2 ครั้ง. นอกจากนี้, การปลูกรักษาพันธุ์มินต์ในฤดูแล้ง ก็ยังทำให้ยากอีกด้วย.

3) บางหมู่บ้าน ดังเช่น บ้านหนองโน ที่กาฬสินธุ์ นั้น, ขาดแคลนไม้ที่จะใช้เป็นเชื้อเพลิงสำหรับสกัดน้ำมัน, เพราะกสิกรจะเก็บไม้เอาไว้จ่อไฟในหน้าหนาว.

4) เส้นทางคมนาคมมักชำรุด และห่างไกลจากตัวเมืองมาก, โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านอยู่ห่างไกลกันมาก.

5) การส่งเสริมเพียงปีเดียวแล้วหยุดจะทำให้เกิดผลเสียหายแก่ทัศนคติของกสิกรต่อราชการได้, โดยเฉพาะกสิกรรายที่เพิ่งรู้จักวิธีปลูกและสกัดน้ำมันมินต์ และมีความตั้งใจจริง.

6) อุปสรรคของการดำเนินงานมีมาก, โดยเฉพาะความไม่สะดวกในการเดินทางไปปฏิบัติงาน เพราะเขตส่งเสริมในแต่ละจุดอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ มาก, โดยเฉพาะที่ยะลา, ทำให้ไม่สามารถติดตามผลงานได้ดีพอ. ดังนั้น, ความสำเร็จในโครงการนี้ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานของสภาสังคมสงเคราะห์ฯ ในจังหวัดนั้น ๆ, และโดยเฉพาะตัวกสิกรเองจะต้องให้ความสนใจกับงานนี้อย่างมาก งานจึงจะได้ผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย.

7) ราคาน้ำมันมินต์ต่ำเกินไปในบางเวลา (แต่โดยทั่ว ๆ ไปก็สูงพอสมควร).

8) การขาดการส่งเสริมในช่วงระยะเดือนยันวาคมถึงกุมภาพันธ์ อันเนื่องจากระยะที่งบประมาณในการดำเนินการได้หมดสิ้นนั้น ส่งผลถึงการขยายการปลูก, ตัดและสกัดน้ำมันมินต์, ตลอดจนกำลังใจของกสิกรที่ปลูกมินต์ให้เสื่อมสรรทราลงมาก.

<u>การปรับปรุงแก้ไข และแนวทางในการดำเนินงาน</u> (หากทำต่อไป)

1) เลือกหมู่บ้านที่เหมาะสมต่อการปลูกมินต์แล้วส่งเสริมมากขึ้น. ในที่นี้หมู่บ้าน บ้านนาคี, จ.สกลนครและบ้านนาเจริญ,จ.อุดรธานี เป็นแหล่งที่เหมาะสมกว่าที่อื่น ๆ.

2) การส่งเสริมควรทำต่อเนื่องกันอย่างน้อย 2-3 ปี เพื่อให้กสิกรแน่ใจว่าไม่ใช่โครงการเลื่อนลอย จนกว่ากสิกรสามารถจะช่วยตัวเองได้แล้วจึงยุติ.

3) ควรใช้พันธุ์มินต์ที่ทนแล้งกว่า เช่น พันธุ์ไต้หวัน ไปปลูกทดสอบบ้าง.